

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyň: **a) MUDr. V. J., b) Mgr. O. J.**, proti žalované: **Česká lékařská komora**, se sídlem Dolní náměstí 38, Olomouc, o kasační stížnosti žalobkyň proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 9. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 41,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 9. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 41,
se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 5. 4. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 19, odmítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhaly zrušení výzvy žalované ze dne 20. 10. 2006, č. j. 1246/06, kterou byla žalobkyně sub a) vyzvána k zaplacení členského příspěvku člena České lékařské komory za rok 2004 ve výši 1470 Kč. Soud dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Proti tomuto usnesení podaly žalobkyně včas kasační stížnost ze dne 23. 5. 2007 a požádaly o osvobození od soudních poplatků.

Krajský soud v Ostravě dne 11. 6. 2007 zaslal oběma žalobkyním Potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech společně s přípisy na č. l. 31 a 32, jimiž žalobkyně vyzval, aby toto potvrzení ve lhůtě 10 dnů krajskému soudu vrátily řádně vyplněné, podepsané a potvrzené.

V podání ze dne 28. 6. 2007 žalobkyně soudu sdělily, že mu podávají kopii Potvrzení o výtěžkových poměrech žalobkyně sub a) ze dne 13. 8. 1997, podaného Městskému soudu v Brně dne 28. 8. 1997, které je dodnes aktuální. Ohledně žalobkyně sub b) uvedly, že Česká správa sociálního zabezpečení jí již 10 měsíců protiprávně neproplácí důchod, čímž ji ponechala bez finančních prostředků k živobytí. Žalobkyně uzavřely, že na osvobození od soudních poplatků trvají.

Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 3. 9. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 41, žádosti žalobkyň o osvobození od soudních poplatků nevyhověl. V odůvodnění soud uvedl, že žalobkyně nevyhověly výzvě k předložení potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech, v reakci na výzvu odkázaly na potvrzení žalobkyně sub a) ze dne 13. 8. 1997 s tím, že je stále aktuální, a předložily kopii přípisu Kanceláře Veřejného ochránce práv ve věci postupu České správy sociálního zabezpečení, která již po dobu 10 měsíců protiprávně neproplácí žalobkyni sub b) důchod. Soud konstatoval, že žalobkyně na výzvu soudu reagovaly neadekvátně, v rozporu s požadavkem soudu nedoložily své aktuální majetkové a sociální poměry. Bez zjištění osobních, majetkových a výtěžkových poměrů žalobkyň nelze posoudit, zda nemají dostatečné prostředky a mohou být od povinnosti úhrady soudních poplatků osvobozeny. Z těchto důvodů krajský soud jejich žádosti nevyhověl. V poučení krajský soud uvedl, že proti tomuto usnesení nejsou přípustné opravné prostředky.

Podáním ze dne 30. 9. 2007, podaným k doručení Krajskému soudu v Ostravě dne 1. 10. 2007, žalobkyně zpochybnily postup krajského soudu ve věci jejich osvobození od soudních poplatků, zdůraznily své špatné majetkové poměry a usnesení ze dne 3. 9. 2007 včetně výzvy k zaplacení soudního poplatku označily za protiprávní.

Nejvyšší správní soud předesílá, že již ve svém rozsudku ze dne 30. 4. 2008, č. j. 4 Ads 41/2008 - 111, vyslovil, že napadené usnesení krajského soudu ze dne 3. 9. 2007, obsahuje nesprávné poučení o nepřipustnosti kasační stížnosti. Za této situace Nejvyšší správní soud považuje citované podání žalobkyň ze dne 30. 9. 2007 za kasační stížnost proti usnesení, kterým žalobkyně (dále jen „stěžovatelky“) nebyly osvobozeny od soudních poplatků. Nejvyšší správní soud učinil tento závěr po posouzení obsahu uvedeného podání, v němž stěžovatelky zdůrazňují protiprávnost tohoto usnesení a poukazují na své špatné majetkové poměry.

Při posuzování přípustnosti kasační stížnosti vycházel Nejvyšší správní soud ze své konstantní judikatury, podle které *v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem* (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost přípustnou a přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelky uplatnily ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatelky podaly z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., podle kterého lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Kasační stížnost je důvodná.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Při zjišťování, zda jsou splněny podmínky pro osvobození účastníka řízení od soudních poplatků, užívají soudy zpravidla formulář „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“. Tento formulář zasílá soud účastníku řízení, jenž o osvobození od soudních poplatků žádá, s výzvou, aby jej ve stanovené lhůtě vyplnil a vrátil soudu.

Formulář zahrnuje otázky na osobní stav, majetek, zdroje příjmů, vyživovací povinnosti, další výdaje a dluhy, přičemž tvrzené skutečnosti by měl účastník řízení přiměřeně prokázat. Pobírá-li např. dávku důchodového pojištění, měl by doložit její výši, apod.

Odlišně je však nutno nahlížet na situaci, kdy účastník řízení tvrdí, že nemá žádné příjmy ani majetek větší hodnoty, neboť negativní tvrzení nelze prokázat. Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu *postup krajského soudu, jenž zamítl návrh na ustanovení zástupce (§ 35 odst. 7 s. ř. s.) s odůvodněním, že stěžovatelka neprokázala tvrzení o své majetkové situaci listinnými důkazy, přičemž tato tvrzení stěžovatelky spočívala v tom, že nemá žádný majetek ani příjmy, je vadný a je důvodem pro zrušení takového usnesení. Krajský soud svým postupem popřel tzv. negativní důkazní teorii, podle níž nelze dokazovat neexistující skutečnosti* (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2006, č. j. 3 Azs 35/2006 - 104, www.nssoud.cz).

V takovém případě může soud zkoumat pouze pravděpodobnost a věrohodnost tvrzení účastníka řízení, zejména v kontextu jeho jiných tvrzení a obsahu spisu, případně jej vyzvat k prokázání skutečností, které prokázat lze.

V projednávané věci stěžovatelky reagovaly na výzvu soudu ke sdělení osobních, majetkových a výdělkových poměrů podáním ze dne 28. 6. 2007, ve kterém odkázaly na prohlášení stěžovatelky sub a) ze dne 13. 8. 1997 s tím, že je dosud aktuální. V prohlášení stěžovatelka sub a) uvedla, že nemá žádné příjmy od zaměstnavatele, ani z jiných zdrojů, nemá osobní majetek větší ceny, od roku 1992 je vydržována rodiči a vede spor o neplatnost výpovědi z pracovního poměru a náhradu mzdy. V podání ze dne 28. 6. 2007 stěžovatelky dále uvedly, že stěžovatelce sub b) není vyplácen důchod a je bez finančních prostředků k živobytí. Toto tvrzení doložily přípisem Kanceláře Veřejného

ochránce práv ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 1043/2007/VOP/KPV, o probíhajícím šetření ve věci výplaty starobního a vdovského důchodu stěžovatelky sub b).

Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že zmíněný formulář „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“ představuje toliko jeden z možných prostředků sloužících ke zjištění, zda účastník řízení má či nemá dostatečné prostředky. Majetkové poměry účastníka řízení však mohou být zjištěny i z jeho podání, jímž o osvobození od soudních poplatků žádá, případně jímž reaguje na výzvu k prokázání majetkových poměrů.

Citované ustanovení soudního řádu správního totiž neupravuje postup, jak má soud zjistit a ověřit, že účastník řízení nemá dostatečné prostředky. Nemá-li účastník žádné příjmy, ani majetek větší hodnoty, stává se zmiňovaný formulář pouhým formalizovaným čestným prohlášením. Na formě přitom nelze dogmaticky trvat, neboť rozhodující je obsah prohlášení účastníka řízení, který o osvobození od soudních poplatků žádá.

Reakce stěžovatelek na výzvu soudu poskytla krajskému soudu shodné množství informací, jaké by vytěžil z vyplněného formuláře, v němž by každá ze stěžovatelek pravděpodobně proškrtala políčka s dotazy na příjmy a majetek vyšší hodnoty, nebo tato políčka ponechala prázdná.

Ostatně celková finanční a majetková situace stěžovatelek je zcela zřejmá z obsahu všech podání obsažených v soudním spisu, což potvrzuje věrohodnost tvrzení stěžovatelek, že nemají dostatečné prostředky. Nejvyšší správní soud se tedy neztotožňuje se závěrem krajského soudu, že stěžovatelky nedoložily své aktuální majetkové a sociální poměry, neboť stěžovatelky splnily povinnost tvrzení a dokazovat neexistující skutečnosti (zde příjmy stěžovatelek) nelze. Kasační stížnost proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 19, nemůže být považována za zjevně neúspěšný návrh, proto Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že stěžovatelky splňují podmínky § 36 odst. 3 s. ř. s. pro individuální osvobození od soudních poplatků.

Přístup krajského soudu, který v projednávané věci lpěl na vyplnění formuláře a nevyhověl žádosti stěžovatelek o osvobození od soudního poplatku za kasační stížnost s odůvodněním, že stěžovatelky adekvátně nereagovaly na výzvu, považuje Nejvyšší správní soud za nepřijatelný formalismus. Pochybení krajského soudu přitom podtrhuje skutečnost, že jím uplatněný postup vedl k odepření přístupu k soudu (denegatio iustitiae), které nemůže být v demokratickém právním státě tolerováno.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že krajský soud pochybil při hodnocení majetkových poměrů stěžovatelek a zatížil řízení vadou, která měla za následek nezákonné rozhodnutí. Kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. byl prokázán, a proto Nejvyšší správní soud napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 9. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 41, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Podle § 110 odst. 3 s. ř. s. zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí. Na krajském soudu nyní bude,

aby stěžovatelky osvobodil od soudního poplatku za kasační stížnost proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2007, č. j. 22 Ca 118/2007 - 19, a po provedení úkonů podle § 108 odst. 1 s. ř. s. spis předložil Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí.

O náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti bude rozhodnuto v rozsudku či v usnesení, jímž bude řízení skončeno (§ 61 odst. 1 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. září 2008

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu